

РЕЦЕНЗИЯ

за дисертационен труд на тема: **„МОБИЛНОСТ И СОЦИО-КУЛТУРНИ ПРОЦЕСИ ПРИ РОМСКИТЕ ОБЩНОСТИ В БЪЛГАРИЯ В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК (ЕТНОЛОЖКО ИЗСЛЕДВАНЕ)“**

- **за присъждане на образователна и научна степен „доктор“**

на **Иванка Владимирова Абаджиева - Иванова** – редовен докторант по професионално направление - 3.1: „Социология, антропология и науки за културата“ към СУ „Св. Климент Охридски“ – Исторически факултет

- Научен ръководител : **проф. д.н.к. Веселин Тепавичаров**

Изготвил рецензията : Ирина Колева, проф. д-р - СУ „Св. Климент Охридски“- Исторически факултет., катедра „Етнология“ ., e-mail: ikkoleva@ uni-sofia.bg

❖ *Общо представяне на процедурата и дисертанта*

Дисертантът е представил необходимите документи, свързани с процедурата за защита на дисертационния си труд. Той е приложил: дисертационен труд, разгърнат в обем обем 189 стандартни за академичен формат страници, от които 164 страници са текст-изложение и 7 страници приложения, и автореферат. Дисертационният пакет отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за прилагане на ЗРАС, както и правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и за заемане на академични длъжности на СУ „Св. Климент Охридски“.

Във формален план дисертационният труд съдържа: увод, пет глави, заключение, библиография, онлайн ресурси, използвани документи и приложения. Приложенията са илюстрирани с таблици. Цитираната библиография включва общо 222 заглавия (165 - на български език и 57 - на английски език). Използвани са също 15 архивни източници и 26 интернет източници.

Иванка Абаджиева - Иванова е редовен докторант към катедра «Етнология» - Исторически факултет.

Нейният професионален профил е свързан с разработваната научна теза. От 2013 година работи, като експерт и координатор в « Национална мрежа на здравните медиатори». В годините / 2012 – 2013/ е работила, като учител в Образователен център „Тара-Актив“/ София/. От 2011 - 2012 работи, като младши експерт в Център за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства /МОН/. Притежава опит за провеждането на информационни кампании в ромски общности, работа в мултидисциплинарни екипи, работата на терен и провеждането на научни изследвания, както и административен опит в изпълнението и администрирането на проекти в мултиетническа среда.

Работила е на различни позиции в няколко проекта, в сферата на неправителствения сектор, по проблемите за подобряване на състоянието и интеграция на малцинствени групи в неравностойно социално положение с фокус към ромите, а именно:

- „Овластяване и значимост на ромски момичета по отношение на репродуктивния избор“, Програма Правосъдие на Европейския съюз (2014 - 2020), <http://romomatter.org>;
- 2015 - и до момента, като координатор, изследовател и автор. Участвала е в разработване и приложение на програма PHASE (Personal Hygiene and Sanitation Education) за България „Чудните приключения на Сапун и Капчица“, Национална мрежа на здравните медиатори;
- 2013 - и до момента е координатор на проект : „Инициатива за здраве и ваксинапрофилактика“/ Национална мрежа на здравните медиатори/;
- 2013 - и до момента работи, като асистент координатор по проект : „Заедно за по-добро здраве - от нас, за нас. Подобряване на здравния статус на ромските общности в Централна и Източна Европа“/Национална мрежа на здравните медиатори, ГлаксоСмитКлайн/ [https:// www.togetherforbetterhealth.eu](https://www.togetherforbetterhealth.eu);
- от 2015 – до 2016 е била координатор на проект : "Никой не е защитен от домашно насилие"/ Фондация "Център Надя" и Национална мрежа на здравните медиатори/;
- В годините 2013 - 2014 е работила, като интервюер и асистент по проект : „Да поговорим за предпазване от болести“/ Национална мрежа на здравните медиатори, Национален център по заразни и паразитни болести, Европейски център за контрол на заболяванията (ECDC)/;
- През 2012 г. е работила, като асистент по проект : „Подпомагане институционализирането на процеса на десегрегация в България (BU 135)“/ ЦОИДУЕМ – МОН и други.

Академичният и профил доказва нейните компетентности на професионалното направление, а именно:

- член на научен колектив по проект : „Кулинарни традиции и културно-историческо наследство в малки населени места - изобретяване, експлоатиране, популяризиране“/ Фонд „Научни изследвания“ - МОН, Софийски университет „Св. Климент Охридски“/
- член на научния колектив на проект: „ Две къщи, две родини (рефлексии от миграционните процеси от края на ХХ и началото на ХХІ в. по примера на общ. Баните, област Смолян)/ Фонд „Научни изследвания“ - МОН, Софийски университет „Св. Климент Охридски“/
- член на научния колектив по проект: "Екосреда и жизнени традиции (културна адаптация, стопански модели и идентичност)" /Университетски хуманитарен комплекс „Алма Матер“ /
- интервюер по изследване на тема : “Сексуална експлоатация и сексуално насилие сред подрастващи във възпитателни училища интернати и социално

педагогически интернати”/ „Изкуството да информираш“/Българска асоциация по семейно планиране и сексуално здраве/;

- проучвател по научен проект : „Преходът - гласове, образи и памет, модул „Политически субкултури /Фонд „Научни изследвания“ - МОН, Софийски университет „Св. Климент Охридски“/ .

По смисъла на изискванията за присъждане на ОНС „ Доктор” е необходимо да се огласи, че докторантката е изпълнила индивидуалният си план за трите години с отлична атестационна оценка. В раздел „ Педагогическа дейност” тя е била асистент - лектор по дисциплините „ Етнопедагогика” и „Етнопсихология” по теми свързани с нейната научно- изследователска и НПО емпирична експертиза.

Като титуляр на тези дисциплини, считам че Иванка Абаджиева се справи отговорно и креативно.

❖ *Актуалност на тематиката*

В съдържателен план представеният за защита дисертационен труд е в областта на социалната рефлексивна антропология. Това, от своя страна е научно предизвикателство за иновативният подход на Иванка Абаджиева – Иванова. Докторантката е приемник на научната и емпирична школа на проф. д.н.к. В. Тепавичаров.

Избраната тема от дисертантката и нейният научен ръководител е актуална и значима, предвид националната стратегия на НССЕИВ за уязвимите етнически общности и групи, с фокус към ромите / 2012 – 2020/, и актуализираната стратегия за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства на МОН / 2019/.

В посочените стратегии, като основна парадигма е поставена задачата за разработване и прилагане на ценностно- ориентирани рефлексивни технологии за социално включване на уязвими етнически общности и групи.

❖ *Познаване на проблема*

Докторант Абаджиева - Иванова притежава необходимият опит от проектна и организационна дейност в сферата на неправителственият сектор. Предвид на нейната следдипломна квалификация, както и базисните и образования на ОКС „ Бакалавър“ и ОКС „Магистър“ бих могла да оглася, че тя е един изграден и задълбочен изследовател .

Теоретичният анализ е извършен задълбочено с преход към дискусия, във и към всяка теоретична глава, на дисертационният труд. Обоснована е значимостта от параметриране на мобилността и социо-културните процеси при ромски общности в у нас./ в началото на 21 век/

❖ *Методология на изследването*

Методологията, представена в дисертационния труд, е изградена върху етнологички подходи в областта на социалната рефлексивна антропология, с фокус – рефлексивният подход. Акцентът в дисертационния труд е върху етнологичките маркери на мобилността факторите, които определят нейната динамика при ромски общности. В план – кооперативна рефлексия е разгледана и мобилността, като фактор за отпадане и преждевременно напускане на образователната ни система от деца и ученици : дефицити и превенция.

❖ *Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите*

Дисертационния труд включва:

- Характеристика на ромски общности в контекста на трансграничната мобилност и класификация на социо-културният феномен, спрямо тяхната базова и модална личност. /рефлексивен аспект на научното изследване/
- Следствия на мобилността върху ромски общности и специфика на социо-културните процеси през второто десетилетие на ХХІ век. /етнологички аспект на научното изследване/
- Теренни изследвания в избрани ромски общности с различен от българския, майчин и семеен език. /етнолингвистичен аспект на научното изследване/
- Теоретични рамки за анализ на събрания емпиричен материал./ етнологички и етнопедагогически аспекти на научното изследване/
- Методологични предизвикателства в етнологичките изследвания и изследванията на ромски общности. /етнологички аспект на научното изследване/
- Фактори, които влияят върху мобилността на ромите от различни групи през първото десетилетие от членството на България в Европейския съюз. /етнологички и етнопедагогически аспекти на научното изследване/
- Типологизация на изследваните ромски общности, спрямо следствията на мобилността. / етнологички аспект на научното изследване/

Иванка Абаджиева - Иванова притежава научно- изследователска компетентност, което е достатъчно основание за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

Дисертационният труд в парадигматично и семантично отношение отговаря на изискванията за присъждане на образователната и научна степен „доктор “. Той е с характеристики на **научно – приложно изследване**.

❖ *Основните приноси са разгърнати в :*

➤ *Теоретичен план :*

- ✓ Изследването свързва полето на миграционните изследвания с това на етнологичките изследвания, показвайки динамиката на социо-културните процеси, които поражда феноменът на мобилността.
- ✓ Разглеждат се ефектите от мобилността върху ромски общности десетилетие след влизането на България в Европейския съюз и спецификата на интензивната емиграция.
- ✓ Прави се преглед на темите и изследванията върху ромите в България, от които се ползва етнологията и сродните интегрални науки.

- ✓ Доказва се полето на рефлексивната етнология, спрямо изследване на етнически общности.

➤ *Изследователски / емпиричен/ план:*

- ✓ Въведена е нова теренна информация в изследването на ромите в България.
- ✓ Описват се предизвикателствата пред етнолога, който работи в различна от собствената си етническа общност.
- ✓ Проследен е процеса на теренно изследване./ включително проявите на културния шок/.
- ✓ Извършен е функционален анализ на позитивните и негативните ефекти от феномена на мобилността.
- ✓ Разгледани са ефектите от феномена на мобилността върху децата в образователен план.

❖ *Преценка на публикациите и личния принос на дисертанта*

Иванка Абаджиева - Иванова е автор над шест публикации по темата на дисертационният труд. Публикациите са в академични издания на висши училища: СУ „Св. Климент Охридски“ и ПУ „П. Хилендарски“.

Личният принос на автора е безспорен.

Иванка Абаджиева - Иванова е един от изследователите в полето на академичния и неправителствен сектор, който е развил своите прагматично- ориентираны дейности в научно – изследователски.

Дисертационният труд е собствено и авторово проучване, което представя Иванка Абаджиева - Иванова, като изследовател с висока степен на корелация, спрямо нейните професионални компетентности.

❖ *Автореферат*

Авторефератът представя основните научни парадигми, тези и концептуални изводи на извършеното дисертационно изследване. Той отразява от формално и съдържателно гледище пълния текст на докторската дисертация.

❖ *Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати*

Позволявам си да препоръчам на докторант Абаджиева – Иванова апробиране на емпирико - теоретичният модел за прилагане на изследваните етнопедагогически маркери.

Препоръчвам издаването на труда и неговото популяризиране в национален и транс национален контекст. Въпросите ми са : „ Кой е основателят на рефлексивният подход в полето на научното знание? и „ Кой тип рефлексия може да окаже превантивна роля

за учениците, относно тяхното отпадане и преждевременно напускане на образователната ни система ?”

❖ **ЗАКЛЮЧЕНИЕ**

Дисертационният труд на **Иванка Владимирова Абаджиева - Иванова**, неговите научни приноси, представени чрез публикациите по докторската дисертация, отговарят на областта и професионалното направление за присъждане на образователната и научна степен: „Доктор “.

*Образователната и научна дейност на кандидата , както и постигнатите от нея изследователски резултати ми дават основание **убедено да препоръчам на уважаемото научно жури да гласува на Иванка Владимирова Абаджиева – Иванова присъждане на образователната и научна степен „Доктор “ по професионално направление -3.1. : „ Социология, антропология и науки за културата ”***

10. 02. 2020 г.

Рецензент:

Гр. София

(Ирина Колева , проф. д-р)